

Bir tıp serüveni

Prof. Dr.
Leziz ONARAN

Dergi için “tıp serüvenimle ilgili” bir yazı istendiğinde, doğrusu, karışmış bir yumakta ipin ucunun nereden çıkacağını birden kestiremedim. Bu ucu önce gastroenterolojide aradım. Sonra iç hastalıklarında. Olmadı: Tıbbiyeye kaydım. Bu sabah lisede uyandım.

Yatılı okuduğum lisede doktorumuz kadındı. Ama, tıbbiye serüvenimin onunla başlamadığını çok iyi biliyorum. Onu, anjinlerimiz geçtikten sonra, iki gün revirden çıkarılmak üzere sabırsızlıkla beklediğimiz, en sonunda bizi kontrol için geldiği gün revirden kovuluşumuzla özdeşleştirmiştik. Özeti şu: 5 A’dan üç arkadaş anjinden revire yatmıştık. İyileştik. Yönetimin titizliğinden, doktor görmeden çıkarılmıyorduk. Bir gece önce, ışıklar söndürüldükten sonra, gördüğü bir filmi yatağında oturarak heyecanla anlatan arkadaşımız, kontrol için gelen muavine yakalanmış, duası bitmiş gibi “âmin” deyip yorganı başından çekmişti. Bizi kıkırdamalara boğmuştu. Muavinimiz anlamazdan geldi. Ne tatlıydı! Ertesi sabah yataklarımızı düzeltirken, “Doktor gelmedikçe çıkarmıyorlar. Bugün kuduralım da bizi atsınlar” diyordum ki, aynı muavine bu kez ben yakalandım. Gene duymazdan geldi, bıyık altından gülerek gitti. Sıkılmış olmamıza karşın keyifliydik. Bir ara tülbentlerden, mendillerden bir kukla yaptık. Ders arasında pencereden oynattık. Sonra da işlevi biten bebeği kapının arkasına iğneledik, unuttuk. Doktor geldiğinde kuklamızı görür görmez çok kızdı. Bizleri muayene etmeden revirden kovdu. Kızmasının nedenini anlayamamıştık. Kendimizi savunamadan çarşaflarımızı, yorganlarımızı sırtlayıp çıktık. Okul hekiminin bu olumsuz davranışına karşın beni tıbbiyeye çeken neydi?

Lisemizi bitirenlerden, Ödemişlilerin “kız doktor” dediği üne kavuşmuş bir ablamız vardı. Kendisini hiç görmemiştik. Okulun övünç kaynaklarından biriydi. Birgün öğretmenlerimizden biri “Leziz, sen de o kız doktor gibi iyi doktor olursun.” demişti. Sanırım, meslek seçimimde bunların etkisi oldu.

Tıp Fakültesini bitirdiğimin ertesi günü, sevgili Hocam Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli’nin kapısına gittim; beni asistan almasını istedim. İyi bir rastlantı olarak staj bitirme sınavında onun grubuna düşmüştüm. Hoş bir hava oluşmuştu. Boş kadro olmadığını söyledi, “beklersin” dedi. Hemen gönüllü olarak çalışmaya başladım.

Bira ay sonra gene hocamın karşısına çıktım: Yurtta kalıyordum. Yurda yeni başvuran öğrencilere yer açmak istiyordum. Üstelik, aileme hâlâ yük olmak ağırımaya gidiyordu. Halden anlayan hocam buna da çözüm buldu. Kitaplık koridorunda üç asistan odası vardı. Bunlardan birine beni de yerleş-tirdi. O üç odada üç kız, altı erkek arkadaş büyük bir dostluk, sevgi ve da-yanışma içinde, çalışmayı eğlenceye dönüştürüyorduk. O ortamı, bir aile yaşantısı olarak hâlâ belleğimde saklıyorum.

Tibbiyede en iyi öğrendiğimi bildiğim (o zamanlar kendimden daha az kuş-kucuydum; gençliğin etkisi) iki konudan biri hipertiroidi idi. Hemen her dö-nemde, bu konuyu ele alan bir iki hocamız olmuştü. Zengin semptomato-lojisi bize de çekici geliyordu. Belki de bu yüzden, ya da kolayına kaçmak için, asistanlığımda ilk okuduğum literatürün, bu konudaki bir istatistik ça-lışması olduğunu iyice anımsıyorum. Ama ne oldu? Aman Tanrım! Kendi kendime çok yeni birşey öğrenmişim. Çünkü o çok bildiğimiz bulguların her biri yüzde bilmem kaç oranında bir hastada ortaya çıkıyordu. Değişik birlikte bulunuşlarla ya da bulunmayışlarla tanı, karmaşık bir bilmeceye dö-nüşüyordu. Eğlenceyle karışık bir tat almaya başlamışım. Böyle bir litera-türle bu kadar erken karşılaşmış olmam bir şanstı. Bundan sonra klinik bul-gularla laboratuvarinkileri, uyan, uymayan yönleriyle değerlendirmeye ça-lışmışımdır. Üstelik, kırk üçüncü yılımı yaşadığım hekimliğimde hiçbir olgu-ya "bunu biliyorum" diye yaklaşmamışımdır.

Meslek yaşantımda benim için çok önemli olan bir iki onurlandırılmayı da hep anımsıyorum. Bunlar; ders aldığım, uygulamaya çalıştığım davranışlar oldu.

Birincisi: Asistanlığımın başlarında, aile nedenleriyle Ankara'ya taşınmam gerekmişti. İstanbul'dan ayrılırken hocamın benim için yazdığı sözlerin önemini Ankara'ya gelince anladım. "Ekrem Şerif senin için neler yazmış!" diye değerlendiriliyordum. Gizli bir sevinçle mahçup oluyordum.

Beni onurlandıran bir başka olay; iç hastalıkları uzmanlığını alıp başasistan kaldığımda, ilk genel vizitte geçti. Bugün buna gülümsüyorum. Gençlerin gönlünü almanın, çalışmalarına ivme vermenin bu kadar kolay olduğuna, buna karşın hocaların genellikle bu yolu tutmamalarına şaşıyorum. Vizitte, başka bir grubun bakımında olan bir hastanın bulguları söylendiğinde, rahmetli Hocam Prof. Dr. Cavit Sökmen benim de hastayı muayene etme-mi istedi. Bu bana mahçubiyetle birlikte bir güven, güvenilen biri olma duygusu vermişti. Bunu da hep belleğimde tuttum.

Alt dal olarak gastroenterolojiyi niye seçtim? Kendimi o dalda zayıf buldu-ğum için. Kardiyoloji; fizik, akustik, dinamik kurallarla, yasalarla açıklana-biliyordu. Buna karşılık gastroenteroloji gövdemizin derinliklerindeydi. Üs-telik de nedensellikler daha gizli kapaklıydı. Daha çok "bilmece"ydi. O alanda dolaşmak istedim. Üstelik İç Hastalıkları Kliniğindeki dost insan Prof. Dr. Zafer Paykoç'un derslerinin tadına doyamamışım. Onunla daha çok çalışmak, ondan çok şeyler öğrenmek istiyordum. Gastroenterolojiyi seçmiş olmaktan, daha önceki seçimlerim gibi, hiç yazıklanmadım. Ayrıca, toplumsal çalkantıların yasaları alt üst ettiği dönemde, kürsü başkanlığından elini çeken, yerini Prof. Dr. Zafer Paykoç'a bırakan, insanlık örneği Prof. Dr. Hamdi Aktan'ı orada yakından tanımış olmak, yaşamımın önem-li olaylarından biridir.

Paykoç-Aktan ikilisi, hep, "Görkemli (Muhteşem) İkili"yi oynamışlar, daha doğrusu yaşamışlardır. Birbirlerini onaylamaları, tartışmaları, esprileri, dürüstlükleri, herkesi alabildiğince, ama değerince desteklemeleri, açık sözlülükleri, çalışkanlıkları, bilgileriyle deneyimleri; onları zor erişilebilecek yerlere yerleştirmiştir. Bu arada sabırlarını da hiç unutmamalı.

Başlangıçta pek kalabalık olmayan gastroenteroloji polikliniğimizde rahat çalışıyorduk. Buna karşılık Radyoloji Laboratuvarının randevuları gecikiyordu. Bir dönem acil durumlarda özel laboratuvar giderleri dairelerince karşılanıyordu. Spastik kolonlu, genç, sağlıklı bir hastam vardı. Saplantı halinde kolon grafisi çektirmek istiyordu. İstem kâğıdını yazıp verdim. Erken çekilmesi için çok üstelemiş. Radyoloji Laboratuvarından "Doktorunuz acil derse paranızı alabilirsiniz." demişler, başlarından savmışlar. İstemiyeye istemiye acil yazdım, gitti. Ertesi gün geldi: "Param yok. Aybaşında hemen öderim, bana borç verin" dedi. Parayı verip başımdan savdım, beni çok yormuştu. Birkaç gün içinde filmi getirdi. Sonucunu aldı gitti. Gidiş o gidiş. İki yıl kadar sonra, elinde lüks mağazaların paketleriyle Kızılay'da karşıma çıktı. Selâmlaşık. "Maşallah" dedim, "paralanmışsın!" Mahçup adammış doğrusu, ertesi gün aldığı parayı getirdi.

Bir başka anım: Gene poliklinikte, yıllar önce kolesistektomi geçirmiş bir hastam. Mide grafisi istedim. O zamanlar daha fiberoptik endoskoplar kullanılmıyordu. Filim sonucu normal geldi. Safra kesesi filmi istedim. Kesse dolmayınca kolesistektomi geçirdiğini, özgeçmişine yazdığım halde, gözden kaçırdığımı anladım. Şimdi İV kolanjiyografi gerekiyordu. Buna karşılık hastanın parası bitmişti. Durumu başhekim yardımcısına anlattım. Parasız çektirmeyi kabul etti. Yoksa dikkatsizliğimin yaptırımını ben çekecektim.

Beni sıkıntıya sokan bir başka olay, incelenmek üzere yatırılmasını istediğim bir hastayla ilgili. Hasta yatırıldığı zaman bakan arkadaş, "Leziz, hastanın asidi var, sen atlamışsın!" diye yanıldığımı söyledi. Önce hastaya, sonra dosyayı incelemeye koştum. Dosyanın düzenli doldurulduğunu görüp rahatladım. Hastanın asidi; yatmayı beklediği 15-20 gün içinde ortaya çıkmıştı.

Spastik kolonlu bir başka hastamı, önemli bir hastalığı olmadığına inandırmaya çalışıyordum. Olmuyordu. Sonunda "Sen kekeme insan gördün mü?" dedim, "onun ağzında, burnunda ur, yara falan filân var mıydı?". "Yoktu" yanıtını verdi. "İşte" dedim, "senin de barsakların kekeme". Hastam bundan sonra yatıştı. Bu konuşmayı bir gezide Zafer Hoca'ya anlatmıştım. Gözlerinden yaş gelinceye kadar gülmüştü.

Hastanemizin, eskiden, görkemli moral yemekleri olurdu. Birinde, bir bey yaklaşıp "Beni tanıdınız mı?" dedi. Tanıyamamıştım. "Bana rektoskopi yapmıştınız." "Arkanızı dönün de bakalım tanıyacak mıyım?" dedim, ama doğal olarak adam masadan uzaklaştıktan sonra!

Muayenehaneme bir karı koca gelmişti. Hasta kadındı. Muayene edip yerime geçerken, adamın karısına "Kadın diye geldik, ama iyi doktor çıktı" dediğini duydum. Belki de bana iltifat olsun diye duyurmuştu. Canım sıkıldı. "Doktorun, hastanın cinsiyeti yoktur. Kadın, erkek değişmez" dedim. Sonra da ekledim: "Unutmayın, seviciler de var!"

Bir daha bu biçimde konuşacağımı sanmıyorum. Gene de söylediğime pişman değilim. Çünkü gericiliğin, cins ayrımcılığının bu kadar arttığı, dinin kötüye kullanıldığı günümüzde, bu olaydan kendime gizli bir eğlence bile çıkarıyorum.

Bu şakaları bir yana bırakırsak, hekimlik yaşantımın otuz bir yılın geçirdiğim, asistan olarak başlayıp yirmi iki yılında yönetici olarak çalıştığım Gastroenteroloji Kliniği'nde hep mutlu oldum. Bu mutluluk: boş, aptalca bir duygu olmadı. Bazı güçlükleri genç arkadaşlarımla paylaşarak aştık. Yaş sınırından emekli olduğumda, kendimi hâlâ genç duyuyordum. Çalışma arkadaşlarım yaşama sevincimi hep arttırmışlardı. Onlar bana gençliklerinden aşı yaptılar. Ben deneyimlerimi aktarıp onların ömürlerini uzatmaya çalıştım.

Kliniğimizden ayrılan arkadaşlarımı uğurlarken Larousse'un kapağındaki şu sözü yinelerdim: "Je sème a tout vent". Onlar, gerçekten, gittikleri yerlerde kliniğimizi, havamızı yaşatacak, "rüzgâra serpiyen tohumlar" gibiydiler.

Bu anıları bana yaşattıkları için dergiyi hazırlayanlara "sağolun" diyorum. Onların da yaşama sevinçlerini arttıracak ortamlarda bulunmalarını diliyorum.